

Listeriose duikt vaker op

De Gezondheidsdienst voor Dieren krijgt steeds vaker meldingen van listeriose, vooral in de wintermaanden. Daarnaast lijkt de behandeling minder goed aan te slaan, waardoor veel sterfte voorkomt. De ziekte kan beter worden voorkomen dan genezen.

De diagnose listeriose wordt de laatste jaren vaker vastgesteld dan de jaren daarvoor. Of de ziekte daadwerkelijk vaker voorkomt, is niet duidelijk. Mogelijk spelen de recente winters met veel sneeuw een rol bij het grotere aantal meldingen. De schapen krijgen dan meer ingekuilde producten bijgevoerd en kuil van slechte kwaliteit is de grootste besmettingsbron. Een ander probleem is dat behandelingen minder lijken te werken, terwijl de ziekte zich altijd al moeilijk laat behandelen. Het gevolg is dat besmette dieren veelal doodgaan. De aanstichter van alle ellende is *Listeria monocytogenes*. Deze bacterie kan vrijwel overal in de grond worden gevonden en lift tijdens het inkuilen makkelijk mee. Of ze ook problemen veroorzaakt, is afhankelijk van de mogelijkheid om zich te vermeerderen. Dat lukt prima in wat nattere kuil, met een hoge pH (>5), en in beschimmelde producten.

Een enkele keer ontstaan er problemen na het uitbaggeren van sloten. De dieren kunnen dan listeriose krijgen door het vreten van de op het land gebrachte en met grond besmeurde plantenresten. Soms wordt de ziekte gezien wanneer dieren op zeer schrale weides gemakkelijk grond opnemen.

JAARLINGEN ZIJN KWETSBAARDER

Naast schapen kunnen runderen en geiten listeriose oplopen. Ze zijn evenwel niet even gevoelig: runderen zijn minder gevoelig dan schapen en schapen weer minder gevoelig dan geiten. Daarnaast zijn jonge dieren bevattelijker dan oudere dieren, doordat ze in de loop van de tijd weerstand opbouwen tegen de bacterie. Jonge dieren zijn ook kwetsbaarder door het wisselen van tanden waardoor wondjes ontstaan. De ziektekiem dringt namelijk vooral via wondjes in de bek binnen en bereikt via de zenuwbanen de hersenen.

Goed geconserveerd kuilgras voorkomt listeriose.

TEKST: DRS. RENÉ VAN DEN BROM (GEZONDHEIDSDIENST VOOR DIEREN), FOTOS: HENK RISWICK, PROF. DR. MARTHA ULVUND (STAVANGER, NOORWEGEN)

Schaap met hersenontsteking door listeriose

Een andere infectieroute is via het maag-darmkanaal naar de bloedbaan. Overigens zien we de ziekte niet vaak bij lammeren. Een paar dagen later kan het dier listeriose krijgen. Enkele weken na het weghalen van de bron kan de ziekte zich nog openbaren. Die tijd heeft de bacterie soms nodig om ziekteverschijnselen te veroorzaken.

RONDJES LOPEN

De meest geziene vorm van listeriose, ook wel draaiziekte genoemd, is ontsteking van de hersenen. Schapen stoppen met eten, lopen rondjes, laten een ooglid, mondhoek en oor afhangen en kunnen uiteindelijk niet meer in de benen komen. Abortus komt ook veel voor. Zowel bij schapen als bij geiten staat *Listeria monocytogenes* in de top vijf van besmettelijke abortusverwekkers. Bloedvergiftiging zien we minder vaak. Deze derde uitingsvorm treedt op bij ooiën met een baarmoederontsteking of bij jonge lammeren die de bacterie hebben opgenomen via de bek of de navel. Andere, maar niet vaak voorkomende uitingsvormen zijn oog-, darm- en uierontsteking.

DIAGNOSE EN BEHANDELING

De diagnose is lastig vast te stellen. Bij hersenontsteking kan door de verschijnselen de oorzaak vermoed worden. De andere uitingsvormen hebben minder specifieke symptomen, waardoor extra onderzoek nodig is. De diagnose kan door sectie worden bevestigd. In het laboratorium zal worden geprobeerd om de bacterie te kweken. Soms moet dat onder speciale omstandigheden en duurt het langer voordat er een definitieve diagnose is. Met de bacteriekweek wordt ook de gevoeligheid van de bacterie voor de diverse antibiotica bepaald.

Uitingsvormen

1. Hersenontsteking
2. Abortus
3. Bloedvergiftiging
4. Oogontsteking
5. Darmontsteking
6. Uierontsteking

Met de behandeling kan niet gewacht worden op de definitieve diagnose. Snel optreden na de eerste ziekteverschijnselen beïnvloedt de kansen op succes aanzienlijk, maar biedt geen garanties. Listeriose leidt in veel gevallen tot sterfte.

Schapen met verschijnselen van listeriose dienen zo snel mogelijk een antibioticum te krijgen. De keuze daarvoor wordt gemaakt aan de hand van het formularium. Na het bekend worden van de laboratoriumuitslag kan op basis van gevoeligheid voor een ander antibioticum gekozen worden. Daarnaast mogen ontstekingsremmers, die ook een pijnstillende werking hebben, niet in de behandeling ontbreken. Overigens mogen bij drachtige ooiën geen ontstekingsremmers van het type corticosteroiden worden gebruikt in verband met het risico op abortus.

Uiteraard is het van groot belang om de bron van de besmetting weg te nemen, als dat mogelijk is, of de schapen te verwijderen. Daarnaast moeten zieke dieren gemakkelijk bij goed voer en drinkwater kunnen komen.

MOLSHOPEN VERMIJDEN BIJ INKUILEN

De preventie van listeriose richt zich op het inkuilingsproces van diverse voeders, maar in het bijzonder kuilgras. Het is belangrijk om het per ongeluk inkuilen van grond -denk aan molschopen- te voorkomen. Een goed geconserveerde kuil (pH < 5, geen schimmelvorming) beperkt het risico op bacterievermeerding en verlaagt de kans op listeriose aanzienlijk.

Vaccinatie is niet mogelijk in Nederland. Wel in sommige andere landen, maar er bestaan twijfels over de werkzaamheid van het vaccin.

RAUWMELKSE PRODUCTEN BESMETTEN DE MENS

Listeriose is ook voor de mens een gevaarlijke ziekte. Dat bleek recentelijk weer eens bij een uitbraak in de Verenigde Staten, waarbij meerdere dodelijke slachtoffers zijn gevallen. Besmette zwangere vrouwen lopen het risico een miskraam te krijgen. Infecties zijn meestal te wijten aan het consumeren van rauwmelkse producten. Besmette schapen, geiten en runderen kunnen deze bacterie uitscheiden met de melk, ook als ze zelf geen verschijnselen vertonen. De melk van dergelijke koppels moet worden gepasteuriseerd om problemen bij de mens te voorkomen. <<

Schaap met oogproblemen door listeriose

